

26.3.2007

Dnro 1774/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Esittelijäneuvos Raino Marttunen

PUOLUSTUSVOIMIEN TYÖAIKASOPIMUKSEN VIRHEELLINEN TULKINTA

1 KIRJOITUS

Kantelija kertoi Suomenlahden Meripuolustusalueen esikuntapäällikön, kommodori A:n olleen marraskuussa 2003 seurueensa kanssa matkustajana kantelijan ohjaamalla aluksella. Matka oli suuntautunut Upinniemestä Mäkiluotoon ja Suomenlinnaan ja sieltä takaisin Upinniemeen. A ei kantelijan mukaan ollut ilmoittanut tekevänsä aluksella mitään tarkastusta eikä ollut tehnyt tarkastusmerkintöjä tai antanut palautetta. Kantelija oli A:n käskystä laittanut tämän aluksen kirjoille ajaksi klo 08.00–20.01. A:lla ei kantelijan mukaan ollut aluksella tehtävää, joka olisi täyttänyt A:lle matkasta myöhemmin maksettujen meripalvelukorvauksen ja -päivärahan maksuperusteet.

Kantelija epäili A:n syyllistyneen asiassa virka- ja esimiesasemansa väärinkäyttöön. Myös Suomenlahden Meripuolustusalueen komentaja oli menetellyt epäasiallisesti jättämällä kantelijan asiasta tekemän kirjoituksen tutkimatta.

2 SELVITYKSET

Kirjoituksen johdosta Pääesikunta on hankkinut tarpeellisen selvityksen ja antanut lausunnon. Jäljennökset näistä selvityksistä lähetetään päätöksen mukana kantelijalle tiedoksi.

Kommodori A on selvityksessään ilmoittanut suorittaneensa veneen tarkastustoimintaa. Kantelijalla ei A:n mukaan ole ollut mahdollisuutta arvioida hänen suorittamansa meripalveluksen laatua eikä sitä, suorittiko hän meripalvelusta ainoastaan veneen ollessa liikkeellä. Kun veneelle ei ilmaantunut illan aikana enää sopivaa tehtävää, A oli päättänyt lopettaa meripalveluksen klo 20.01. A on ilmoittanut olleensa kyseisenä päivänä neljän tunnin valmiudessa klo 08.00–20.01 välisen ajan.

A on katsonut menetelleensä vakiintuneen toimintatavan mukaisesti ja olleensa oikeutettu esikuntapäällikkönä määräämään itsensä meripalvelukseen. Myös palveluksen laatu oli täyttänyt vakiintuneen komentovenekäytännön

meripalvelukselle asetetut vaatimukset. A on katsonut olleensa oikeutettu sekä meripalvelurahaan että meripalvelukorvaukseen.

Merivoimien esikunnan lausunnon mm. joukko-osaston komentaja ja esikuntapäällikkö, joiden velvollisuuteen kuuluu valvoa alaistensa alusten ja henkilöstön toimintaa ja palvelusolosuhteita, voivat mennä alukselle ja merkkauttaa itsensä kirjoille tätä tehtävää varten. Merivoimissa on lausunnon mukaan katsottu, ettei tästä tarvitse tehdä erillistä yksilöityä meripalvelumääräystä. A:n olisi kuitenkin pitänyt tehdä merkintä tarkastuksesta myös laivapäiväkirjaan. Merivoimien esikunnan mukaan A on ollut oikeutettu meripalvelurahaan puheena olevalta päivältä.

Pääesikunnan lausunnon mukaan joukko-osaston johdon tarkastustoiminta voi olla puolustusvoimien työaikasopimuksen mukaista meripalvelusta. Korvausten maksamisen kaikkien edellytysten tulee kuitenkin täyttyä. Sopimuksen mukaan meripalvelulla tarkoitetaan aluksen laivapäiväkirjaan merkityn virkamiehen asianmukaisesta määräyksestä suorittamaa palvelusta aluksella. Osapäivärahan maksun edellytyksenä on vähintään kahdeksan tuntia kestänyt virkamatka.

Pääesikunnan mukaan meripalvelukseen oikeuttavana palvelusaikana voitiin pitää ainoastaan sellaista maissa suoritettua nimenomaan määrättyä virkatehtävää, joka välittömästi liittyy aluksen kulkuun tai muuhun aluksen toimintaan oleellisesti liittyvien virkatehtävien suorittamista, mutta ei pelkkää valmiudessa oloa.

Pääesikunnan mukaan edellytykset työaikasopimuksen mukaiselle meripalvelukorvaukselle eivät A:n tapauksessa täyty. Pääesikunnan mukaan työaikasopimus ei myöskään mahdollista sitä, että yksittäinen virkamies voisi itse määrätä itsensä sopimuksenmukaiseen meripalvelukseen. Sopimus ei salli tästä edellytyksestä poikkeuksia virkamiehen virka-asemaan perustuen. Pelkkää valmiudessa oloa ei tässä tapauksessa voi pitää riittävänä perusteluna meripalvelukorvauksen maksamiselle, sillä A:n meripalvelus aluksella ei millään tavoin olisi ollut oleellisen merkityksellistä aluksen kululle, koska hän ei kuulunut sen varsinaiseen miehistöön.

Pääesikunta on korostanut, että korkeassa virkamiesasemassa olevien virkamiesten tulee korostetusti huolehtia annettujen määräysten, ohjeiden sekä virka- ja työehtosopimusten noudattamisesta niin joukko-osastonsa toiminnassa kuin erityisesti virkamiestä itseään koskien. Tämä tarkoitti muun muassa sitä, että virkaehtosopimuksen määräyksiä sovelletaan huolellisesti sopimuksen tarkoittamalla tavalla eikä laaventavasti tulkiten.

Pääesikunta on kiinnittänyt Merivoimien esikunnan huomiota myös hallintolain 28 §:ään, jonka mukaan virkamies on esteellinen tekemään ratkaisuja, joista hänelle on itselleen osoitettavissa erityistä hyötyä. Tämä lainkohta soveltuu Pääesikunnan mukaan myös nyt kyseessä olevaan tapaukseen. Pääesikunta on katsonut, että kommodori A:lle maksettu meripalvelukorvaus ja -päiväraha on perittävä takaisin. Merivoimien esikunnalle on Pääesikunnan mukaan määrätty tehtäväksi huolehtia takaisinperintätoimien suorittamisesta.

Joukko-osaston komentajakaan ei Pääesikunnan mukaan ollut menetellyt virkavelvollisuuksien vastaisesti jättämällä ryhtymättä asiassa enempään toimenpiteisiin kantelijan kantelun johdosta. Komentaja oli ratkaissut asiansa Pääesikunnan mukaan toimivaltansa rajoissa ja vastannut päätökseksi osoitetulla asiakirjalla kantelijan kirjoitukseen.

Pääesikunta on lopuksi todennut, että saatujen selvitysten perusteella kyseessä oli puolustusvoimien työaikasopimuksen ja sen soveltamisohjeen tahaton virheellinen tulkinta, minkä johdosta asiassa ei ollut katsottu aiheelliseksi ryhtyä muihin toimenpiteisiin.

Merivoimien esikunnasta saadun tiedon mukaan kommodori A:lta on 30.11.2005 peritty takaisin hänelle kantelussa tarkoitetun matkan osalta maksettu meripalveluraha ja -korvaus.

3

ARVIOINTIA

Pääesikunta on Merivoimien esikunnan kannasta poiketen katsonut, ettei A ole ollut oikeutettu kantelussa tarkoitettuun meripalvelupäivärahaan ja meripalvelukorvaukseen. Kysymys on ollut puolustusvoimien työaikasopimuksen ja sen soveltamisohjeen tulkinnasta. A on katsonut toimineensa vakiintuneen käytännön mukaisesti määrätessään itsensä meripalvelukseen. Merivoimien esikuntakin on lausunnossaan katsonut, ettei itsensä merkkauttamisesta meripalvelukseen tarvinnut tehdä erillistä yksilöityä määräystä. Merivoimien esikunnan mukaan muun muassa esikuntapäällikkö saattoi mennä alukselle ja merkkauttaa itsensä aluksen kirjoille meripalvelutehtävää varten.

Saatujen selvitysten perusteella asiaa voitaneen pitää jossakin määrin tulkinnanvaraisena. Luotettavimpana voitaneen kuitenkin pitää Pääesikunnan henkilöstöosaston asiassa omaksumaa sopimustulkintaa. Selvitysten perusteella syntyy vaikutelma, että kysymyksessä on ollut enemmänkin matkustaminen aluksella paikasta toiseen kuin varsinainen tarkastus. Tarkastuksesta ei ole tehty myöskään asianmukaista merkintää laivapäiväkirjaan. On henkilöstön yhdenvertaisen kohtelun kannalta tärkeää, että työaikasopimuksen tulkinta on virka-asemasta riippumatta yhdenmukaista. Varsinkin korkeassa esimiesasemassa olevien tulee olla korostetun huolellisia virka- ja työehtosopimusten mukaisten etuuksien osalta. Pääesikunta on perustellusti kiinnittänyt huomiota siihen, että virkamies on hallintolain mukaan esteellinen tekemään ratkaisuja, joista on hänelle itselleen odotettavissa erityistä hyötyä.

4

LOPPUTULOS

Kysymys on ollut jossain määrin tulkinnanvaraisesta asiasta. A:lta on lisäksi peritty takaisin kysymyksessä olevaa päivää koskeva meripalveluskorvaus ja -päiväraha. Katson riittäväksi saattaa Merivoimien esikunnan, Suomenlahden Meripuolustusalueen komentajan ja kommodori A:n tietoon käsitykseni kysymyksessä olevan työaikasopimuksen oikeasta tulkinnasta ja hallintolain

mukaisten esteellisyyssperusteiden noudattamisesta. Muihin toimenpiteisiin kantelu ei ole antanut aihetta.